

Arkinuukailu on kekseliäisyyttä ja elämäntapa.

ARKINUUKAILU

ARJEN YMPÄRISTÖTEOT, KESTÄVÄ KEHITYS, HIILIKÄDENJÄLKI, YMPÄRISTÖPERINNE

Sisältö

- 3 Rajattomuuden utopiasta rajallisuuden paratiisiin
- 4 Kohtuutalousajattelu on järjestelmällistä nuukailua
- 5 Kaislat hyötykäyttöön perinnekäsityötaitoja vaalien
- 6 Yhdessä vieraslaajitorjuntaan
- 8 Vastaisku kertakäyttötuotteille!
- 10 Luonnontuotteista iloa ja tietoa
- 12 **Arkinuukailijan vuosikello**
- 14 Permakulttuuri – viisas pääsee vähemmällä
- 16 Ostopäätös on ympäristöpäätös teksteilleissäkin
- 18 Kato, katompi, katto
- 20 Tuunaaajan romuralli
- 22 Ympäristöperinnettä ja kädentaitoja

Arkinuukailu™ ja Arkinuukailija™ ovat Maaseudun Sivistysliiton rekisteröityjä tavaramerkkejä. Olemme olleet mukana monessa mukavassa ja hyödyllisessä:

- kylvetty kukkapeltoja
- torjuttu vieraslajeja
- rakennettu pistoaitaa
- punottu kaislaa ja tuohta
- askarreltu käpylehmiä ja kaarnalaivoja
- perehdytty permakulttuuriin
- koottu kylien tarinoita taiteeksi
- hitsattu hevonen maataloustyökaluista
- hurjasteltu Tuunaaajan romurallissa
- koottu kivistä leipää kylätaiteena
- tuunattu kasvatustavoja
- tehty matonkuteita
- kunnostettu tuoleja ja ikkunoita
- pistetty pettua pikkuleipiin
- saatu opit petunottoon
- tuunattu kierrätysmateriaalia moneen lähtöön
- istutettu yrttispiraaleja
- rakennettu linnunpönttöjä ja sorsankeinopesiä
- tuunattu hyönteishotelleja
- biohiiletetty hukkapuuta
- kasvatettu, koottu ja loukutettu pellavaa
- tutustuttu vanhoihin viljelykasveihin
- tehty hoitavia yrttivoiteita
- järjestetty perinnemuotinäytös
- pelastettu pikkupohjansorsimoo

ARKINUUKAILULEHDEN on koostanut Maaseudun Sivistysliiton ympäristötiimi yhdessä Ajatuspaja Alkion kanssa. Arkinuukailun maailmaan ovat perehtyneet useat ympäristöhankkeemme eri puolilla Suomea:

- IDYLLI – ilmastotekojä digiajan ympäristössä
- Ilmastoviisaat kylät
- Ilmastotekojä ympäristöperinteestä
- Ympäristöperinne ilmastotyön välineenä
- Ympäristöperinnettä ilmastokestävasti (YMPPI)

MAASEUDUN SIVISTYSLIITON ympäristötiimissä teemme ympäristötyötä maaseudun yhteisöjen, yritysten ja ihmisten kanssa. Tarjoamme kylätoimijoille ja muille yhteisöille tietoa ja taitoja oman elämänpiirin ympäristö- ja ilmastokysymysten ratkomiseen ja ympäristöjen monipuoliseen kehittämiseen.

Tutustu tarkemmin:
msl.fi/ymparisto

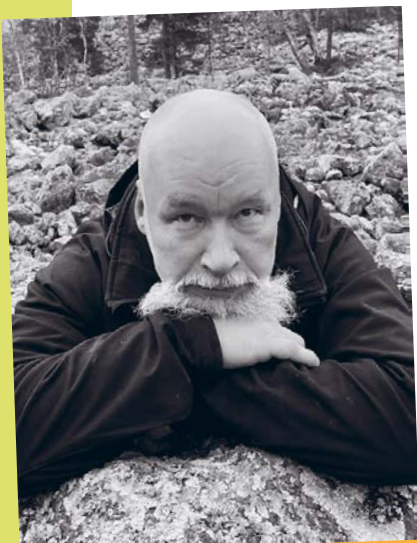
ARKINUUKAILU-JULKAISU
Arkinuukailutoimitus: Heli Kallio-Kauppinen, Tanja Airaksinen, Mikko Hyvärinen, Mari Korhonen, Reeta Rönkkö, Timo Reko, Merja Karjalainen / Maaseudun Sivistysliitto, Tanja Rämä / Keski-Suomen kylät
taito Katja Kuittinen
paino Waasa Graphics
julkaisija Maaseudun Sivistysliitto (2023)

Rajattomuuden utopiasta rajallisuuden paratiisiin

SUOMALAISTEN KULUTUS on Tilastokeskuksen mukaan reilusti kymmenkertaistunut viimeisen sadan vuoden aikana. Olemme ammentaneet tämän kasvavan aineellisen hyvinvoinnin energia- ja materiaperustan vahvasti fossiilitaloudesta, olemme edistäneet öljy- ja maakaasukentiltä ja kivihiilikaivoksista peräisin olevan hiilen pumppaamista ilmakehään ja heikentäneet luonnon monimuotoisuutta.

Olemme siis lainanneet aineellisen hyvinvointimme perustan luonnolta, jolle emme ole maksaneet lainasta korkoja lyhennyksistä puhumattakaan. Fossiilitalous on ollut keskittyneen yhteiskunnan edullinen, rajattoman kasvun ajatuksen mahdollistava ehtymätön sampo. On otettu mitä on tarvittu.

Nyt ja lähitulevaisuudessa meidän on tehtävä valintoja maksaaksemme luonnolta ottamamme lainan takaisin. On mietittävä myös sitä, mistä meidän täytyy tinkiä tai luopua, jotta saamme lainan joskus maksettua. Voivatko kohtuutalous, paikallistalous, yhteisötalous, biotalous ja kiertotalous korvata kulutustalouden, kertakäyttötalouden, kasvutalouden ja fossiilitalouden? Mikä on riittävää? Miten vähästä voi saada enemmän?

KUN MEILLÄ on riittävä viisaus uudesta, meille hyvästä ja mahdollisesta tulevaisuuskuvasta, kykenemme tekemään pienempiä päätöksiä ja valintoja. Tulevaisuustyö on nykyhetken tärkeintä työtä. Sitä kautta elämään voi löytyä myös pelkkää kulutajuutta syvempiä sisältöjä ja merkityksiä.

Tuomas Kuhmonen

Maaseudun Sivistysliiton puheenjohtaja, KTT, MMM, tutkimusjohtaja, Turun yliopiston tulevaisuuden tutkimuskeskus

Kohtuutalousajattelu on järjestelmällistä nuukailua

🔥 TEKSTI SAVU KALLIO

Kohtuutalousajattelulle on tyypillistä pohtia, millaisilla resursseilla elämä maapallolla pysyy kohtuullisena ja mielekkäänä. Miten voimme järjestää yhteiskunnat niin, että ne eivät kuluta loppuun maapallon rajallisia resursseja?

Kohtuutalous ei pyri jatkuvaan kasvuun, eikä edes pidä jatkuvaa talouskasvua mahdollisena. Maapallomme resurssit nähdään rajallisina: niitä ei yksinkertaisesti ole määräänsä enempää, emme voi taikoa mistään toista maapalloa. Emme voi jatkaa, kuten olemme tähän asti tehneet, mikäli haluamme maapallon säilyvän elinkelpoisena tuleville sukupolville.

Arkinuukailu voidaan nähdä yksilön tapana toteuttaa kohtuutalousajattelua. Näin ollen laaja kohtuutalousajattelu muokkautuu tavoiksi pitää huolta omista kotiseuduistaan ja kotipiiristään. Säästäväisyyden hyve auttaa rakentamaan tapoja elää, jotka ovat hyväksi maapallolle, mutta myös omalle pirtille.

ARKINUUKAILU™ PÄHKINÄNKUORESSA:

Mitä arkinuukailu on?

Arkinuukailu on arjen säästötietoja ja elämänsäsenne, jossa perinteinen säästäväisyyden hyve yhdistyy nykyajan ongelmiin ja elämäntilanteisiin. Arkinuukailijan lasien läpi katsottuna omassa arjessa etsii paikkoja, joissa voi hieman säästää. Näin ollen tavat arkinuukailla vaihtelevat ja voivat kaupungissa ja maaseudulla näyttää erilaisilta. Arkinuukailua ne silti ovat yhtä kaikki!

Keitä arkinuukailijat ovat?

Arkinuukailija voi olla kuka tahansa! Arkinuukailu ei katso ikää, asuin-kuntaa, statusta tai perhetilannetta. Joukosta löytyy niin opiskelijoita, yksin asuvia kaupunkilaisia kuin eläkeläisiä ja perheellisiä ympäri Suomea.

Miksi arkinuukailet?

Toiset arkinuukailevat taloudellisista syistä, toisille se on hauska harrastus. Arkinuukailu voi olla tapa kuluttaa omien arvojen mukaisesti, esimerkiksi ilmaston tai ympäristön takia. Se voi olla perinteiden vaalimista, pihiyttä ja tarjoushaukkailua, toisaalta se voi olla tiedonjanoista uuden oppimista tai nautiskelevaa, jolloin nuukaillaan muualla, mutta panostetaan niihin asioihin, joista ei olla valmiita luopumaan. Usein syyt arkinuukailla ovat limittäisiä ja päällekkäisiä.

Miten voin aloittaa arkinuukailun?

Kierrätätkö jätteesi, oletko osallistunut talkoisiin? Todennäköisesti olet jo arkinuukailija! Arkinuukailu on taito, joka on opettavissa ja alkaa pienistä arkipäiväisistä teoista.

Mitä voimme oppia arkinuukailijoilta?

1. Löydä oma tapasi arkinuukailla!
2. Tärkeintä on löytää oma asenne: kulutus ei ole tärkein asia. Ei ole oikeaa tai väärää tapaa arkinuukailla. Pienistä teoista rakentuvat isot muutokset.
3. Arkinuukailijat ovat tiedonjanoisia
4. Yhdessä on hauskeempaa! Arkinuukailu onnistuu yksin, mutta pääsee vauhtiin, kun nuukailee toisten kanssa: perusta lukupiiri, vaatteidenvaihtoilta tai järjestä arkinuukailuun liittyvä tapahtuma paikkakunnallasi. Vain taivas on rajana!

VINKKI
Korinpunonta
on vuoden 2024
käsityötekniikka.
Taitoliitto.

Kaislat hyötykäyttöön perinne­käsityötaitoja vaalien

 TEKSTI JA KUVAT IIDA RAINIO

Kaislanpunonta on perinne­käsityötä, jota on har­rastettu jo hyvin pitkään. Juhannuksen jälkeen ke­rättävästä kaislasta on punottu hyötykäyttöön tulleita tarvikkeita, kuten koreja, pannunalusia, ken­gänpohjallisia, hattuja ja mattoja. Taito kaislanpunontaan on siirtynyt sukupolvelta toiselle kaislatöiden ollessa myös käsityöläisille tärkeä tulonlähde. Nykyään kaislan kä­ sittelytaito ei ole näin yleistä, mut­ ta kaislanpunontaa voi harjoitel­ la kursseilla, joita järjestetään eri puolilla Suomea.

Helmikuisena viikonloppuna Kai­ nuun opistolla Paltamossa sukellet­ tiin kaislanpunonnan maailmaan, kun kaksi päivää kestäneellä kurs­ silla opiskeltiin kaislan tunnistamista, keruuta ja käsittelyä. Kaiken tämän lisäksi kurssilaiset punoivat

itse kaislasta pannunalusia, koreja, rasioita sekä koruja.

Ennen varsinaista kaislanpunon­ taa tulee kaislat nyhtää irti ja kui­ vata hyvin, etteivät ne pääse ho­ mehtumaan. Kaislat hankitaan usein läheisistä vesistöistä, mutta niiden kerääminen ei kuitenkaan kuulu jokaisenoikeuksiin, vaan sii­ hen tulee saada maanomistajalta lupa. Järvikaisla ja järviruoko voi­ vat mennä monelta sekaisin. Jos punontaa haluaa harrastaa, on merkittävää erottaa ne toisistaan. Kaislan rakenne on huokoinen ja se soveltuu siksi hyvin punontaan. Järviruoko on taas varresta­ on­ to ja sen tunnistaa tuuheasta röy­ hystä. Järviruoko on ainut ruoko­ kasvi Suomessa ja puhekielessä saatetaan puhua virheellises­ ti kaislikoista järviruokojen yhtey­ dessä.

Keräämisen ja kuivaamisen jäl­ keen kaislat voidaan varastoida ja punontaa ennen ne kostutetaan uudelleen. Punonnan ajan kais­ loja pidetään kankaiden ja pres­ sujen sisässä, jotta kosteus säilyy eivätkä kaislat katkea niitä työstet­ täessä. Varsinaiseen kaislatöiden tekemiseen on erilaisia tapoja, ku­ ten punonta, letittäminen ja kier­ retekniikka. Kaislaa voidaan pu­ noa kuten tuohitöitä tai kaislasta voidaan tehdä vaikka matto. Yksi tapa on punoa kaisloista pitkä ja paksu letti, joka ommellaan kestä­ vällä langalla haluttuun muotoon, kuten koriksi. Puisen muotin avulla taas voidaan punoa halutun mal­ lisia rasioita ja koreja. Myös kauniita koruja voi valmistaa kaislasta. Kaislojen vihreä väri kuitenkin haalistuu ajan saatossa pois kaislatöistä. ●

Yhdessä vieras- lajitorjuntaan

✂ TEKSTI TANJA AIRAKSINEN, REETA RÖNKÖ KUVAT REETA RÖNKÖ, RIITTA RYYNÄNEN

Erilaiset haitalliset vierasla-
jit leviävät eri puolilla. Ylei-
simpiä haitallisia vieras-
kasveja Suomessa lienevät
jättiputki, komealupiini, jättipal-
sami ja kurturuusu. Nämä val-
taavat kasvualaa paikallisilta
luonnonvaraisilta kasveilta.
Jotta luonnon monimuo-
tisuus säilyy, on tärkeää
ryhtyä torjuntatöihin.

Vieraskasveja voi-
daan torjua kitke-
mällä ja niittämällä.
Erityisen tärkeää on
huolehtia vieraskasvien
niittämisestä tai kitkemisestä
syntyneestä kasvijätteestä, jotta
uudelleen leviäminen estetään.

Torjuntaa ohjaa lainsäädäntö,
jonka mukaan maanomistajan
pitää hävittää haitallinen vieras-
kasvi mailtaan. Vieraskasvitorjun-
taa tekevätkin jo monet asukkaat
omilla kiinteistöillään. Torjunta-
työhön on kuitenkin mielekästä
ryhtyä myös porukalla. Muun-
muassa kylä- ja asukasyhdistyk-
set ovatkin jo tarttuneet toimeen
yhdessä talkoillen. Jokaisenoikeu-
della voi poimia esimerkiksi lupii-
ninkukkia pois luonnosta, mutta
ennen talkoita on muistettava ky-
syä kitkemiseen tai niittämiseen
aina maanomistajan lupa. Lisäksi
erilaiset yhteiset infotilaisuudet
aiheesta lisäävät paitsi tietoa
asiaan, mutta ovat myös oiva
paikka sopia yhteisistä torjunta-
talkoista.

Vieraskasvientorjunta tuo myös
elinkeinomahdollisuuksia yrittä-
jille. Onpa monet nuoret saaneet
kesätyöpalkkansa vieraskasveja
kitkemällä ja niittämällä.

VIERASPIENPEDOT KURIIN YHTEISVOIMIN

Suomen luontoon kuulumattomat
vieraspienet minkki ja supi-

koira ovat viheliäinen uhka monil-
le lintulajeille. Etenkin vesi- ja met-
säkanalintujen pesät ja poikaset
ja jopa aikuiset linnut ovat vaara-
vyöhykkeellä. Korkea vieraspien-

petojen kanta
voi paikalli-
sesti vaikuttaa
lintumääriin
hyvinkin voi-
makkaasti. Se-
kä minkkiin että
supikoiraan liittyy
myös tautien leviä-
misriski. Vieraspien-
petojen pyytäminen on

siis tärkeää työtä sekä riistan-
hoidollisesti että luonnonsuoje-
lun kannalta. Minkki on Suomessa
säädetty kansallisesti haitalliseksi
vieraslajiksi, supikoira taas koko
EU:n alueella.

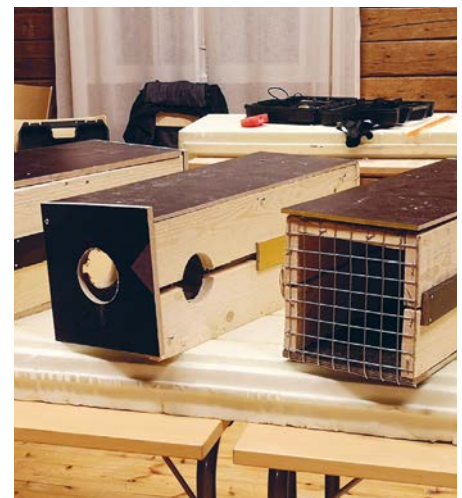
Minkki on alun perin kotoisin
Pohjois-Amerikasta ja supikoira
Itä-Aasiasta. Molemmat ovat kul-
keutuneet Eurooppaan turkis-
tarhauksen myötä. Koska kum-
mallakaan lajilla ei ole Suomen
luonnossa riittävästi luonnollisia
vihollisia, on ihmisellä merkittävä
rooli niiden määrän vähentämi-
sessä.

Vieraspienpetojen torjuntaan
on hyvä tarttua yhteisvoimin ja
yhtä aikaa, jolloin saadaan tehok-
kaimpia tuloksia. Paikalli-
nen metsästysseura, kyläyhdistys
tai vaikka aktiivinen vapaa-ajan
asukkaiden porukka voi hy-
vin organisoida vieraspienpetojen
pyyntiä. Minkin ja supikoiran
pyynti ei enää nykyisin edellytä
suoritettua metsästäjäutukintoa,
joten se on mahdollista myös niil-
le, jotka eivät aktiivisesti harrasta
muuta metsästystä. Pyyntiin tulee
kuitenkin aina olla maanomista-
jan tai metsästysoikeuden haltij-
an lupa ja tietenkin pyynnin tu-
lee tapahtua eettisesti.

VINKKI

*Kysy yhteistyökumppa-
niksi alueen yhdistyksiä,
kylä- tai taajamayhdistys,
Martat, urheiluseurat,
metsästysseurat jne.*

Hyvä keino vieraspienpetojen
torjunnan aloittamiseen on kyläl-
lä järjestetty neuvontatilaisuus ja
pyyntiin sopivien loukkujen raken-
taminen. Rakennusmateriaaliksi
kelpaa hyvin esimerkiksi kierrätys-
lauta ja monen varastosta löyty-
vä jyräjäverkko. Asiantuntemus-
ta teemaan voi kysyä vaikka oman
alueen riistanhoitoyhdistykseltä.
Loukkujen rakentaminen ja ky-
län oma vieraspienpetojen pyyn-
tikampanja on oivallista lähite-
kemistä, jossa yhdistyy yhdessä
oleminen, luonnossa liikkuminen
ja luonnonsuojelutyö. 🐾

HAITALLINEN VIERASLAJI

*Vieraslajit ovat lajeja, jotka
ovat levinneet luontaiselta le-
vinneisyysalueeltaan uudelle
alueelle ihmisen mukana joko
tahattomasti tai tarkoituksella.
Haitalliset vieraslajit ovat vie-
raslajeja, jotka ovat menes-
tyneet siinä määrin, että ne
aiheuttavat haittaa alkupe-
räislajeille, ekosysteemille se-
kä maa- tai metsätaloudelle.*

VINKKI:

Puutarhan monimuotoisuuden ylläpito on arki-
nuukailijan mieleen. Hoida
pihaa ja puutarhaa nuu-
kasti, eli anna kaikkien ko-
timaisten kukkien kukkia,
älä säikähdä rikkaruohoa.
Satsaa tarkan kitkemisen
ja ruohonleikkuun sijaan
vieraskasvitorjuntaan.
Kuvassa kitetään yleise-
nä vieraskasvina tunnettua
jättipalsamia.

VINKKI

Kunnosta, entisöi tai verhoile! Mieluiset huonekalut saavat uuden elämän.

Ikkunatyöpaja

Ikkunoiden kunnostus on kärsivällisyyttä vaativaa työtä. Kiirehtiminen ei välttämättä kannata, kun vanhaa kittiä ja maalia aletaan poistaa ruudun reunoilta. Lastat, skrabat sekä kuumailmapuhaltimet olivat apuna lasiruutujen irrottamisessa. Irrotusta ja uuden tai puhdistetun lasin kiinnitystä ohjeisti rakennuskonservattori Hedda Ohls. Aina pelkkä pokien puhdistus ei riitä. Myös puuosia, kuten pokien vanhoja puutapituksia tai tippalistoja voi joutua uusimaan. Nämä ovat kuitenkin vaihdettavissa olevia osia. Onhan ikkunoilla kaikkiseltaan ikää jo yli sata vuotta. Kitattessakin kannattaa olla varovainen. Sormi oli paras työkalu kitin levitykseen. Maalaaminen ja kuivuminen vaatii joka tapauksessa oman aikansa. Ruutu ruudulta vanhankin rakennuksen ilme kirkastuu ikkunoita kunnostamalla.

Vastaisku kertakäyttötuotteille!

TEKSTI **HELI KALLIO-KAUPPINEN** KUVAT **HELI KALLIO-KAUPPINEN**,
PAITSI IKKUNAKUVAT **TANJA RÄMÄ**

Kiertotalousajattelun mukaan raaka-aine halutaan pitää käytössä mahdollisimman pitkään. Huolto ja kunnostus tuovat lisää ikää ja kirjoittavat uudet luvut rakennusten, tässä tapauksessa kylätalojen historiaan. Ikkunat ja tuolit saavat vuosikymmeniä lisää elinaikaa. Edessä voi myös olla kokonaan uusi elämä, kuten lakanoilla uusina mattoina.

Tuolityöpaja

Häkkisen maaseutuseurantalo Harjulinna sai keväällä 2023 kierrättämällä ja kunnostamalla uudet tuolit isoon näyttävään saliin. Entiset luentosalin tuolit saivat uuden elämän verhoilija Jyrki Kekälisen ohjauksessa. Kangas valittiin julkiseen tilaan sopivaksi, niin kestoaltaan kuin paloluokituksiltaan. Kankaiden irrotus vaati tuhansien ja tuhansien niittien vetämistä irti napakasta puurungosta. Pehmusteetkin olivat aikansa eläneet. Vanhojen mallien mukaan leikattiin uudet pehmusteet sekä kankaat. Kankaat ommeltiin, huoliteltiin ja kiinnitettiin liimattujen pehmusteiden päälle. Kankaiden kiinnitys nitomalla vaati jo vähän osaamista ja pelisilmää, mutta talkoolaisista harjaantui hyviä niittipyssyn käyttäjiä ja tuolin kunnostajia.

Puuosat puhdistettiin ja käsiteltiin puupintoihin soveltuvalla aineella. Niitä hiottiin tarvittaessa. Kolmen tehokkaan talkoopäivän sekä muuttaman ompelupäivän tuloksena Keuruulle valmistui 55 tuliterää tuolia.

Katso video
tuolityöpajasta:

Matonkudetyöpaja

Kylätalo Ruuhimäellä, Toivakassa, odottaa remontin valmistumista ja uusia, värikkäitä mattoja. Valmistautuminen alkoi jo pari vuotta sitten. Kyläläiset kokosivat käytettyjä, ylimääräisiä tekstiilejä kylätalolle. Tekstiilitaiteilija (TaT) Marjukka Vuorisalon ohjeilla tekstiilit muuttuivat matonkuteiksi ja järjestyivät kiikkalaista mallia mukaillen valmiiksi mattojen mallikerroiksi.

Työpaja alkoi matonkuteiden leikkuulla ja valmiiden matonkudekerien järjestelyllä. Kerät järjestettiin värien mukaan tummasta vaaleaan ja taas takaisin tummaan. Jokainen mattoon tuleva yksittäinen mallikerta sai oman kudekasansa. Kudekerät katkottiin raitojen mukaan haluttuun määrämittaan. Katkotut raitakuteet jaettiin jokaiseen mallikertakasaan samassa järjestyksessä ja sidottiin edelliseen raitaan löyhällä solmulla. Näin saadaan varmistettua, että hienosti skaalautuvassa värimallikerrassa värit ovat aina samassa järjestyksessä. Kun kaikki kuteet on jaettu kasoihin, niputetaan jokainen mallikerta erikseen esim. sanomalehdellä. Näin raidat eivät mene sekaisin. Myöskään kutojan ei tarvitse miettiä seuraavaa raitaa tai sen pituutta. Näin muistot muuttuivat pikkuhiljaa raidoiksi mattoihin, joita voi jatkossa ihastella kylätalon salien lattioilla. ●

Tuohi

Tuohella tarkoitetaan koivunrun-
gon uloimpia kerroksia. Tuohia voi-
daan käyttää niin punontamateri-
aalina käyttö- ja koriste-esineissä
kuin kate- tai eristemateriaalina.
Tuohia kerätessä on hyvä huomioi-
da sen käyttötarkoitus, sillä etenkin
punontaan tarvitaan mahdollisim-
man sileäpintaista tuohia. Tuohen
paksuus, vahvuus ja pinta vaihte-
levat mm. puun iän ja kasvupaikan
mukaan. Kiskotut tuohilevyt säilyvät
pitkään käyttökelpoisina niputet-
tuna ja suojaisassa ulkovarastossa
säilytettynä.

Tuohi kerätään pääasiassa niin
sanotun tuohikuun aikaan muuta-
maa viikkoa ennen ja jälkeen ju-
hannuksen. Tuohen kiskontaan tar-
vitaan aina maanomistajan lupa,
ja tarvittaessa myös puunostajan
lupa.

TEKSTI JA KUVA **TANJA AIRAKSINEN**

Luonnontuotteista

Luonto tarjoaa monenlaista materiaalia ja raaka-ainetta, jotka joko suoraan
tai työstämällä soveltuvat niin askarteluun, elintarvikkeeksi kuin rakennusmate-
riaaliksi. Mitä ekologisia luonnontuotteita luonnostamme löytyykään?

Villiyrtejä

Etenkin alkukesän aika tarjoaa
runsaan vihreän aarreaitan villi-
yrttien muodossa. Kevään lumen
alta puskevat monenlaiset vihreät
ovat oiva lisä salaatteihin, keitto-
ihin, piirakoihin, teeksi ym. Käyttö-
mahdollisuuksia on monia. Poimi
talteen niin voikukan lehdet, nok-
koset kuin vuohenputketkin. Myös
loppukesältä löytyy hyödynnettä-
vää. Esimerkiksi kokeiluun voi ot-
taa sikurin juuret, joita on käytetty
perinteisesti kahvinkorvikkeena.

TEKSTI **TANJA AIRAKSINEN**
KUVA **KATARIINA NISKANEN**

Pettu

Pettu on männyn kuoren ja itse puu-aineen välissä olevaa nila- ja jälsi-kerrosta, joka käsitellään ravinnoksi sopivaksi. Pettu tunnetaan pääasias-
sa menneiden aikojen hätäravintona. Nykyisin petussa tiedetään kuitenkin olevan hyvin mm. rautaa ja sinkkiä, joten sopivissa määrin käytettynä se on oiva lisä vaikka pikkuleipiin.

Pettuliina irrotetaan puunrungos-
ta, ja se kuoritaan eli siitä silvitään uloin kuorikerros, ruskea ja vihreä ai-
nes pois. Näin jäljelle jää nilakerros. Puhdistettu pettuliina on kauttaaltaan vaalea levy. Kuorimisen jälkeen pettu-
liina on aina käsiteltävä joko paahta-
malla tai keittämällä, jotta haitalliset
aineet, kuten hartsit ja parkkiaineet,
haihtuvat.

Paras männyn nilan ottoaika on
toukokuun lopulta aina heinäkuun
alkuun. Koska pettu otetaan elävästä
tai vastakaadetusta puusta, sen keruu
vaatii maanomistajan luvan.

TEKSTI **TANJA AIRAKSINEN**

KUVAT **TANJA AIRAKSINEN, REETA RÖNNKÖ**

iloa ja tietoa

VINKKI

*Itse kerätyt ja tehdyt
tuotteet soveltuvat
hyvin lahjaksi.*

Pihka

Pihka on vanha raaka-aine esimerkiksi ihon
ja haavojen hoidossa. Nykyisin erilaiset pih-
katuotteet ovat löytäneet tiensä myös sarja-
tuotantoon, jopa apteekin hyllylle asti. Pih-
kaa on kahdenlaista: ns. aktiivipihkaa, joka
valutetaan "tuoreena" ihmisen puun run-
koon tekemistä lovista, ja passiivipihkaa,
joka on tihkunut puun pintaan ja kuivunut
siihen puuhun tulleet muusta vauriosta.

Aktiivipihka valutetaan kaivertamalla
kuusen tai männyn runkoon kalanruoto-
kuvio, jonka alaosaan asetetaan pihkan
keräyspussi. Keräämiseen tarvitaan aina
maanomistajan lupa. Pihka valuu parhaiten
lämpimässä säässä kesäaikaan. Talousmet-
sässä pihkaa kannattaa valuttaa puusta,
joiden päätehakkuu on tulossa parin vuo-
den sisään, jolloin se ei heikennä puun
myyntiarvoa mahdollisten laho- tms
vaurioiden seurauksena.

TEKSTI JA KUVA **MARI KORHONEN**

Syksy

- Korjaa oman maan sato!
- Jatka satokautta ja säilö itse kasvatetut ja kerätyt tuotteet talveksi.
- Mehusta, keitä hilloja puuhellalla ja valmista säilykkeitä hapattamalla.

- Yhteisö- ja järjestötoiminta sekä vapaaehtoistyö ja kyläily ovat ihan parhaita harrastuksia.
- Korvaa ostetut joululahjat kiertäyslahjoilla.

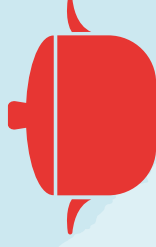

- Kerää ja säilö yhdessä metsän antimet.
- Mene metsään! Marjat ja sienet odottavat.

Talvi

- Kaiva kaapista lautapelit ja kutu kaverit kylään
- Nauti olemisesta, yksin ja yhdessä

- Hyödynnä leivinuuni ja puuhella ruoanlaitossa ja leivonnassa
- Suosi kotimaisia juureksia.

- Laske huone- lämpötiloja etenkä vähällä käytöllä olevis- sa huoneissa.
- Vaatetta päälle! Villa- sukat jalkaan niin ei palele.

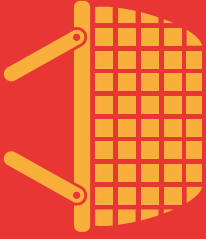
ARKINNYLKAILIJAN

VUOSIKELLO

Kesä

- Pyöräile tai kävele kauppaan, jolloin tulee myös ulkoiltaa.
- Kesä on hyvää aikaa tehdä mahdolliset energiaremontit; vaihtaa tiivistä ulko-ovet ja ikkunat.
- Huolla komposti
- Laiskottelu, elämäntä ja hetkestä nauttiminen, luonnon ihmettely ja oman pihan seuraaminen.

- Luonnontuotteiden keruu on mukavaa yhdessä tekemistä.

Kevät

- Omatarveviljelijä; kylvä kasviensiemenet esikasvatukseen
- Tee teeseoksia luonnosta ja omasta puutarhasta.

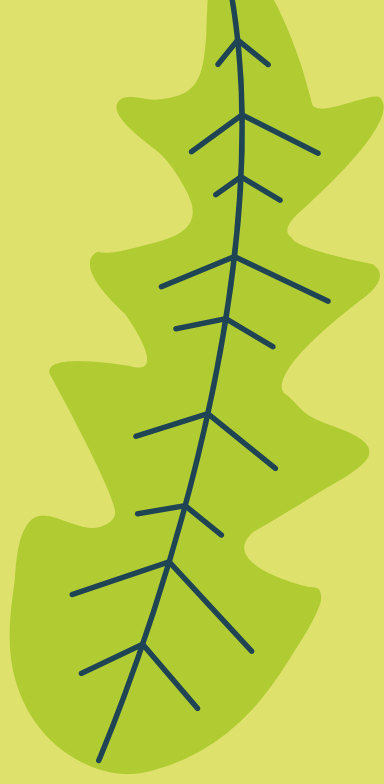
- Siivoamalla varastoja löytyy unohtuneita kelpoista tavaraa.

- Kerää villiyrtejä talteen.
- Nauti lähiluonnosta ja retkeile.
- Hyödynnä kauden kasvikset ja marjat ja muu lähiruoka.

msl.fi/arkinuukailu

VINKKI
Vie nurmikon
leikkuujätteet
katteeksi kasvi-
tai pottumaalle.

PERMAKULTTUURI

- viisas pääsee vähemmällä

 TEKSTI **MARI KORHONEN** KUVA **KATARIINA NISKANEN**

Arkinuukailijoista monet harrastavat jonkinlaista omaehtoista ruoanhankintaa. Joko itse viljellen tai luonnosta poimien tai pyytäen. Puutarhan tai kasvimaan pito vaatii tunnetusti joskus kovaakin työtä. On kuokittava, käännettävä, kitketävä, kasteltava, lannoitettava jne. Vai onko? Miten ihmeessä luonnon kasvit kasvavat ja kukoistavat ilman että niille koko ajan on joku kantomassa kastelukannulla vettä, ripottelemassa niiden juurelle lantaa ja kitkemässä kilpailevia kasveja niiden vierustoilta?

Luonto toimii ekosysteemeissä. Mekin voimme ottaa oppia näiden omalla painollaan toimivien järjestelmien toiminnasta, ja järjestää omat pihamme ja puutar-

hamme niin, että niiden antimet tarjoavat meille ravintoa ja samalla mm. maaperän viljavuus koheenee, vesitalous on tasapainossa ja pörräisillä on kukkia missä pöristä.

Järjestimme keväällä 2023 webinaarisarjan "Permakulttuuria puutarhakärpäsen puraisemille". Kolmen luennon sarja sai suuren suosion ja veti linjoille yhteensä satoja kuuliijoita. Luentojen puhuja, puutarhuri ja permakultturisti Henna Jämsä kertoi kotipihan ja -puutarhan hyötykasveista koostuvien ekosysteemien rakentamisesta; maaperän hoitamisesta, kasvien monipuolisista toiminnoista, syötävää tuottavista hyötymetsäpuutarhoista sekä neljännessä bonuswebinaarissa monivuotisten vihanneksista.

Ympäristöystävällisen elämän ei tarvitse aina olla niukkuutta, luopumista ja säästämistä. Ja ihmiselämän ei ole pakko olla pelkkää kuluttamista. Permakulttuurin periaatteiden avulla voi suunnitella ja toteuttaa omassa pihapiirissään, tai vaikka parvekkeella tai puutarhapalstalla monia ratkaisuja sekä oman arjen tueksi että ympäristön hyväksi yhtä aikaa. Ruohosilppu ja lehtikarike rakentavat minunkin pihassani nyt uutta maa-ainesta. Keittiön biojätteet kompostoituna ravitsevat kasvimaata. Katolta säiliöön kerätty sadevesi turvaa kasveja kuivien jaksojen ylitse. Kevään taas koittaessa pääsen heti napsimaan ensimmäisenä sulasta maastaponnistavia monivuotisten yrttien versoja.

SÄHKÖTTÖMÄSTI SÄILÖMÄÄN!

TEKSTI IIDA RAINIO
KUVAT KATARIINA NISKANEN

Talven varalle on ennen ollut tapana säilöä syksyn satoa erilaisin keinoin, jotta ruokaa riittäisi kevääseen saakka. Tapoja säilöä ruokaa ennen jääkaappien tuloa on ollut esimerkiksi kuivaaminen, pikkelöinti, hilloaminen, suolaaminen ja hapattaminen. Kuivata voi lähes mitä tahansa, ja kuivattu aines säilyy pitkiäkin aikoja. Marjoja ja hedelmiä on ollut tapana säilöä hilloiksi ja lihaa sekä kalaa taas on suolattu. Pikkelöidyt kasvikset ovat maukas lisä salaatteihin sekä erilaisen ruokien lisukkeiksi. Hapankaalin kerrotaan olevan hyväksi suolistolle, sillä fermentoitu ruoka voi lisätä hyvien bakteerien määrää suolistossa.

Kajaanissa Vuolijoella perhdyttiin tapoihin säilöä erilaisia kasviksia ja juureksia perinteisin sähköttömin keinoin. Kurssilla pikkelöitiin porkkanaa ja lanttua sekä valmistettiin hapankaalia. Erilaisilla säilöntätavoilla saadaan sato talteen ja herkullisia lisukkeita aterioille. Lähes mitä tahansa kasviksia voi säilöä näillä keinoilla, joten kokeile pikkelöidä, kuivata ja hillota sinun suosikkijuureksiasi, marjoja ja vaikka sienä.

1:2:3 Pikkelöinti- liemi

1 osa väkiviinaetikkaa
2 osaa sokeria
3 osaa kiehuva vettä

Pikkelöinti

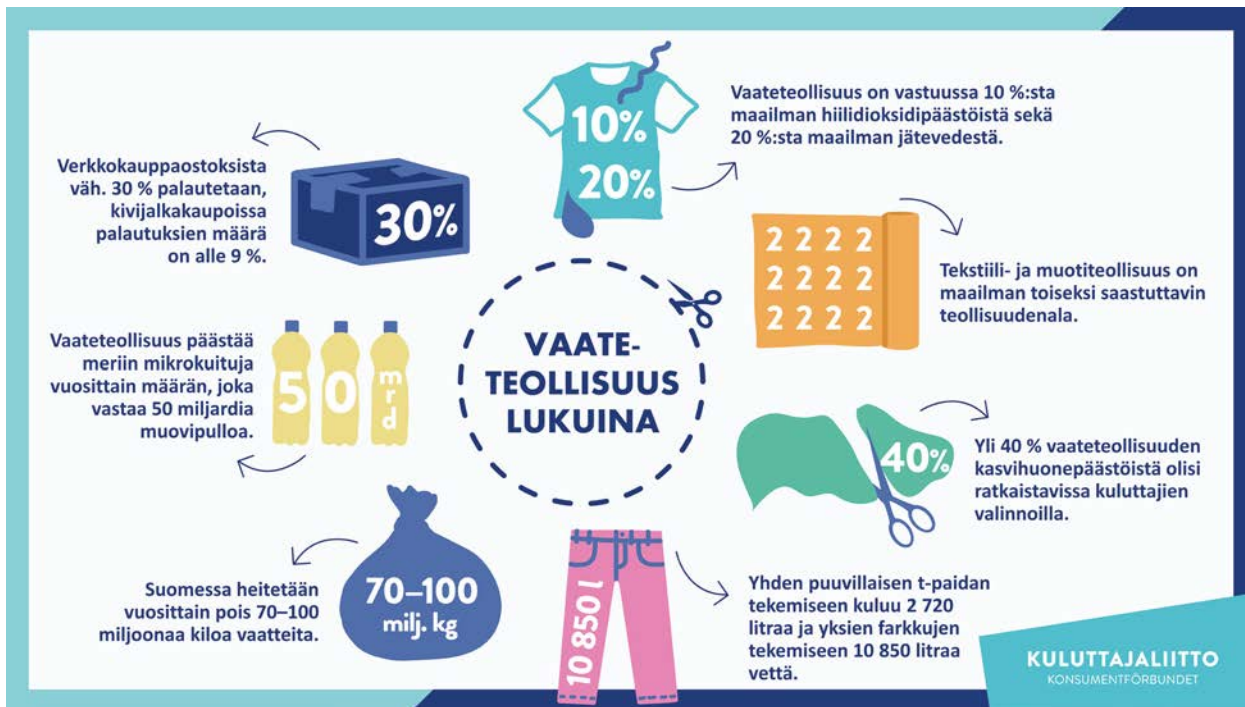
Pikkelöinti on helppoa ja vaatii vain vettä, etikkaa ja sokeria pikkelöitävien kasvien ohelle. Jos pikkelöidyt kasvikset syödään muutamien päivien sisällä, sopii astiaksi lähes mikä tahansa suljettava rasia. Kuitenkin pikkelöitäessä aineksia säilöön pidemmäksi ajaksi tulisi purkien olla tiiviisti suljettavia lasipurkkeja. Ne täytyy sterilisoida keittämällä tilavassa kattilassa kiehuuvedessä ennen pikkelöintiä.

Pikkelöinti tapahtuu niin, että pilkotaan halutut juurekset suikaleiksi ja laitetaan kannelliseen lasikippoon. Joukkoon lisätään 1 osa väkiviinaetikkaa, 2 osaa sokeria ja 3 osaa kiehuva vettä. Sekoita hyvin ja anna jäähtyä. Pikkelöidyt kasvikset ovat valmiita nautittaviksi ne ovat kasviksista riippuen muutamasta tunnista muutama päivään.

Käytä pikkelöintiin kotimaisen satokauden kasviksia, kuten porkkanaa, punasipulia, kurkua, lanttua tai naurista!

Hapankaali

Hapankaalia varten tarvitaan iso lasipurkki, kaalia ja lisäksi halutessa esimerkiksi valkosipulia tai porkkanaraastetta. Hapankaali aloitetaan suikaloimalla kaali ohuiksi suikaleiksi. Yksi lehtikerros säästetään myöhempää käyttöä varten. Kaalit ja yksi ruokalusikallinen suolaa laitetaan kulhoon ja kaalia aletaan puristelemaan, jolloin siitä irtoaa reilusti nestettä. Tämän jälkeen lisätään valkosipulit tai muut haluamasi lisukkeet. Lopuksi siirretään kaaliseos nesteineen lasipurkkiin, painellaan se tiiviiksi ja varmistetaan, että sinne ei jää ilmakuplia. Älä täytä purkkia täyteen asti, vaan jätä reilusti ilmatilaa. Kun kaali on paineltu tiiviisti purkkiin, laita kaalinlehti kaalisilpun päälle tiiviisti. Sen päälle laitetaan vielä puhdas kivi tai jokin muu pieni paino, jotta massa jää kokonaan nesteeseen alle. Kansi suljetaan tiiviisti ja kaalin annetaan olla huoneenlämmössä aluksi pari viikkoa. Tämän jälkeen kaali laitetaan viileämpään paikkaan vielä muutaman viikon ajaksi, kunnes se on valmista. ●

Lähteet: <https://www.stjm.fi/tekstiilikuidut/polyesteri/> • <https://finnwatch.org/fi/tutkimukset/930-shein-vie-vaatebis-nessae-aiivan-vaaderaaen-suuntaan> • <https://finnwatch.org/fi/julkaisut/pikamuodin-jalkeen>

Ostopäätös on ympäristö- päätös tekstiileissäkin

TEKSTI HELI KALLIO-KAUPPINEN KUVAT KULUTTAJALIITTO JA SUOMEN KIERTOVOIMA

Tekstiilien valmistus kuluttaa paljon luonnonvaroja. Yhden t-paidan valmistus vie vettä 2700 litraa. Sillä mitä ostamme ja miten paljon ostamme on merkitystä. Entä mitä teemme tekstiileille sen jälkeen, kun ne eivät enää palvele meitä. Tässä muutamia huomioita ja vinkkejä aiheeseen liittyen.

PIKAMUOTI

- Tehdään pikaisesti, käytetään pikaisesti, hylätään pikaisesti.
- Vaatetuotannon volyymit ovat käsittämättömiä: Shein tuottaa päivässä 700 – 1000 uutta artikkelia, vrt. Zara 2000 kpl kuukaudessa.

HALVALLA EI SAA HYVÄÄ

- Vaate voi olla jotain muuta kuin mainoskuvassa kuvataan
- Huonolaatuiset materiaalit (polyester, akryyli)
- Nopea valmistus tarkoittaa viimeistelyn puutetta ja heikkoa työnjälkeä
- Lyhyt käyttöikä
- Olematon jälleenmyyntiarvo, vaikea kierrättää → tekstiilijäte

YMPÄRISTÖKUORMA: MUOTI ON MAAILMAN TOISEKSI SUURIN SAASTUTTAJA ÖLJYNTUOTANNON JÄLKEEN

- Kankaantuotanto vapauttaa ilmakehään 1,2 miljardia tonnia hiilidioksidipäästöjä vuodessa. Se on enemmän kuin kansainvälisen lentoliikenteen ja laivaliikenteen päästöt yhteensä.
- 90% tuotannosta tehdään neitseellisistä raaka-aineista.
- Iso osa pikamuodista on polyesteriä (eli muovia) raaka-aineenaan öljy. Valmistusprosessi vaatii paljon energiaa ja (osin myrkyllisiä) kemikaaleja. Valmiista vaatteista irtoaa mikromuovia pesussa.

- Ympäristö ja vesistö saastuvat.
- Rahti ja palautukset kuormittavat ympäristöä.
- Huono laatu ja lyhyt käyttöikä lisäävät jäteongelmaa.

PIKAMUODISTA ja sen ympäristövaikutuksista on haastavaa saada selkeitä faktoja. Tuotteiden alkuperää voi yrittää selvittää. Kannattaa suhtautua kriittisesti saatavilla olevaan tietoon. Meillä asiantuntijana tekstiilien suhteen eri tapahtumissa oli tietokirjailija, yrittäjä ja Arkijärvi-bloggari Jenni Sarras.

Mitä tehdä tekstiileille käytön jälkeen.

Meiltä jokaiselta jää keskimäärin 12 kiloa tekstiilijätettä vuodessa. Ei siis ole aivan yhdentekevää mitä tällä masalle tapahtuu. Kerääntyvätkö tekstiilit pikkuhiljaa kasseihin ja komeroihin? Ne eivät tyhjene itsestään, eli jotain täytyy tehdä!

Kiertotaloudessa halutaan samaa raaka-ainetta käyttää mahdollisimman kauan. Niinpä vaatteita tai muitakaan tekstiilejä ei saisi heittää pois, vaan pitää käytössä niin pitkään kuin mahdollista.

Tekstiilien uudelleenkäyttö eli käyttötarkoitus pysyy samana

Jälleenmyynti on yksi vaihtoehto. Voit aina myydä hyväkuntoista, sinulle tarpeettomia tekstiilejä. Voit viedä tavaraa myyntiin kirppiksille tai voit antaa vaatteet toisten myytäväksi ja hinnoiteltavaksi tiettyä provisiota vastaan. Tällä hetkellä löytyy paljon erilaisia myyntikanavia. Niillä ei kuitenkaan kannata perustella ostoksia, jotka eivät ole juuri sitä mitä haluat. "Jos tuote ei miellytäkään, voin aina myydä kirppiksellä" -periaate ei kannata. Nämä tuotteet jäävät helposti myymättä.

Jos myyminen ei innosta, voit lahjoittaa tekstiilejä eteenpäin uusille käyttäjille. Monessa suvussa lastenvaatteet kiertävät serkuksilta toisille. Voit myös lahjoittaa hyväntekeväisyyteen hyvää, käyttökelpoista tavaraa. Lahjoitukseen

eikä kirpputoreillekaan pidä viedä kuluneita, tahraisia, likaisia tai rikkinäisiä tuotteita. Vastaanottajilla ei ole resursseja huoltaa niitä. Älä lahjoita mitään, mitä et itsekään haluaisi ottaa vastaan!

Uusiokäytössä käyttötarkoitus muuttuu kokonaan

Kun tekstiili on vaatteena tullut tiensä päähän, voit keksiä uusia käyttötarkoituksia. Lakanoista voi tehdä matonkuteita ja T-paidoista pesurättejä tai trasselin korviketta koneremontteihin. Sukista voi muotoilla pehmoleluja. Pyyhkeistä voi tehdä tekstiiliveistoksia maalinloppujen ja betonin kanssa. Näin tekstiilit saavat lisää käyttöaikaa.

Poistotekstiilien erilliskeräykseen taas kelpaavat risat, virttyneet tai muuten käyttökelvottomat tekstiilit, kuten housut, hameet, paidat, lakanaat, pyyhkeet ja pöytäliinat. Sinne eivät kelpaa alusvaatteet, sukat, sukkahousut eivätkä matot, vyöt, tyyny, peitot, patjat tai pehmusteet. Mikään märkä, likainen, homeinen ja muuten pilaantunut vaate ei myöskään kelpaa. Nämä kaikki kuuluvat sekajätteeseen.

Sekajäte poltetaan jätevoimalaitoksissa. Vaikka sekajätteen määrä halutaan pitää pienenä, on tekstiilejä, joiden oikea paikka poltto on, kuten kaikki käytetyt alusvaatteet. Tarkempia ohjeita saa oman alueen jäteyhtiöltä.

VAATEOSTOT

- Huolehdi, että laatu- ja hinta-laatu-suhde ovat kohdallaan.
- Millainen ekologinen jälki vaatteella on? Mitä saat selville vaateen alkuperästä?
- Onko edullinen tarjousvaate tosi hyvä, vai vaan ihan ok ja saat- taan jäädä pitämättä?
- Hyvä vaate on monikäyttöinen ja se on yhdisteltävissä muihin vaatteisiisi.
- Pidätkö vaatetta vähintään 30 käyttökertaa?

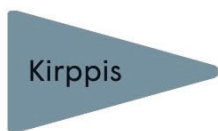
Ajateltavaa antoi Jenni Sarras, bloggari ja kirjailija. ●

Lajitteluohje tekstiileille!

Myy ja lahjoita käyttöön kelpaavat, pestyt tekstiilit!

Kirppis

Poisto-
tekstiilit

Pakkaa käyttökelvottomat, mutta pestyt ja kuivat tekstiilit muovipussiin ja vie pussi poistotekstiilien kierrätykseen! Ne voidaan kierrättää tekstiilikuiduksi!

Märät, homeiset tai haisevat tekstiilit kuuluvat sekajätteeseen. Roskikseen voit heittää myös alusasut, sukat, asusteet, kengät, peitot ja matot.

Sekajäte

Kato, katompi, katto

🔥 TEKSTI TIMO REKO KUVAT TANJA AIRAKSINEN

Katto on rakennusta, huonetta tms. päältä päin peittävä rakenne. Ei siis kovin innostusta herättävä sana. Mutta kun sitä määritellään tarkemmin, niin sittenpä hän se tuntuu jo mukavammalta mielessä. Pärekatto, malkakatto, päänukatto, turvekatto, elävä katto tai ruokokatto. Pelti-, huopa- tai tiilikatot ovat niitä yleisimpiä kattoja ja ehkä proosallisia. Mutta ruokokatto, elävä katto tai pärekatto onkin jo sitten melkein runomittaan taipuvia sanoja. Ja mitä sitten niiden sanojen taakse tekoina kätkeytyy, niin se on hauskaa, innostavaa ja usein myös yhteisöllistä tekemistä.

Pärekattoja tehdään tasaisesti eri puolella Suomea moniin perinnerakennuksiin, joissa ei varsinaisesti asuta. Aitat, ladot, riihet ja pienet suojarakennukset saavat usein päälleen pärekaton. Pärekaton tekeminen on simppeliä, mutta siitä on erilaisia variaatioita, pärepuuksi kelpaa pääasiassa haapa, mänty ja kuusi. Pärehöyliä

löytyy lähes joka paikkakunnalta, eli kun hankkii hyvät pärepuut, niin höylälle pääsee hyvinkin lyhyellä varoajalla. Pären pituus vaihtelee 35 – 45 cm. Pärekaton aluslaudoitus ei tarvitse olla umpilaudoitus ja siihen kelpaa myös vajaakantainen lauta. Pärekatto tehdään niin, että päreestä vähintään 2/3 osaa jää seuraavien pärerivien alle. Päreet asetellaan myös niin, että toisiaan seuraavat kerrokset menevät limittäin. Päre-rivi pysyy suorana, kun käytetään ohjauslautaa. Pärekaton voi tarvata muutamien vuosien välein. Kun alkaa rakentamaan pärekattoa pitää valmistautua siihen, että se pitää uusia n. 15 vuoden välein.

Turvekatto, ruohokatto tai elävä katto on myös kohutuullisen helppo toteuttaa. Mikäli tekee noin 20–25 cm paksun katon, niin katon tukirakenteet pitää mitoittaa katon oman painon ja lumikuorman mukaan. Elävälle katol-

le pitää tehdä täyspuntuillaudoitus, jonka päälle tulee huopa. Jos tekee asuinrakennukselle elävän katon, niin on hyvä tehdä kaksinkertainen huopakerros. Huopakerroksen päälle tulee vielä patolevy. Huopa- ja patolevyt voi korvata myös tuohilevyillä, mikäli haluaa tehdä oikein perinteisen elävän katon. Katon ulkoreunoille sekä lappeille ja päätyihin pitää nostaa vielä noin 20 cm reunukset (katto on siis laatikko). Huovat ja patolevyt pitää nostaa myös näille ulkoreunoille. Sen jälkeen, kun pohjatytöt on tehty, niin alkaa maa-aineksen nostaminen katolle. Katon räystäälle tehdään salaojitus, joka lävistetään putkilla ulkoreunoista ulos. Salaojan päälle tulee vettä helposti läpäisevä sepelikerros, noin 30 cm räystäältä. Sen jälkeen katolle nostetaan pellosta tai suosta nostetut turve- tai kuntapalat aina räystäältä harjalle rakentaen. Jotta katosta saataisiin

VINKKI
Maksaruohoja voi myös kasvattaa itse siemenestä.

elävä, tehdään kaksikerroksinen maa-aineskatto. Alempi kerros tulee ruohopuoli alaspäin ja toinen kerros ruohopuoli ylöspäin. Katolle kannattaa istuttaa mansikkaa, ketokasveja ja muita kuivan ja karun kasvupaikan kasveja. Elävän katon voi tehdä myös esimerkiksi maksaruohosta, mutta se on varsin hintava. Elävän katon ikä on hyvinkin 50 vuotta.

Ylimalkaan sanonta johtaa myös kattoihin. Ennen malkakatoissa käytettiin malkapuina ensisijaisesti kuusta. Mutta kun sitä ei aina saatu, käytettiin myös mäntyä ja lehtipuuta. Eli mikä tahansa puu kelpasi, siis ylimalkaan. ●

Tuunaajan Romuralli

 KUVAT JA TEKSTI **HELI KALLIO-KAUPPINEN, REETA RÖNKKÖ**

Tuunaajan romuralli koostui vuoden 2023 aikana Keski-Suomessa ja Pohjois-Karjalassa järjestetyistä romukollaasityöpajoista. Ralli päättyi Saarijärvellä Sanoista tekoihin -näyttelyyn, jossa Romurinsessa, Marjut Kauppinen jakoi tunnustuksia mukana olleille.

Tuunaajan Romuralli kokosi yhteen yksin tai yhteisöllisesti tehtyjä romukollaaseja. Työpajoista sai vinkkejä kierätysmateriaalin hyödyntämisestä sekä työtavoista ja välineiden käytöstä.

ROMURALLIN HENKI

Tuunaamalla romuista erilaisia kollaaseja, annat romulle uuden elämän, luot uutta ja voit päästää mielikuvituksesi lentoon. Ei ole oikein/väärin tai hyvin/huonosti tehtyä kollaasia. On vain onnistumisia.

Romukollaasien teko on heittäytymistä. Voit kokeilla uutta ja samalla kannustaa kaveriasi positiivisesti.

Etsikää ja kokeilkaa yhdessä uusia vaihtoehtoja. Näe romu uusin silmin. Katso valmista romukollaasia eri kulmista. Kerro mitä näet ja mitä kollaasi kertoo sinulle?

MIKÄ SITTEEN ON ROMUA?

– Romua on viallinen, rikkiäinen, toisen hylkäämä esine, määrittelee vuoden 2022 ITE-taiteilija, Marjut Kauppinen teoksissaan käyttämänsä raaka-aineen. Toisen romu on toisen aarre. Käyttämättömiä tavaroita saattaa löytyä omista varastoista tai kirpputoreilta. Materiaali voi olla sievää ja siistiä tai astetta rähjäisempää rustiikkia!

VINKKI
Revittele luovan
rohkeasti! Romu-
taiteessa voi vain
onnistua.

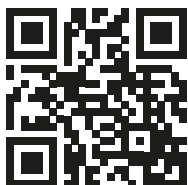
YHTEISÖLLISTÄ KIERRÄTYS- TAIDETTA KYLILLE

Tuunaaajan romuralli ottaa mukaan myös kylät ja yhteisöt. Kylien romurallis-
sa kierrätystaideteos toteutetaan yhteisöllisenä prosessina. Kyläläiset pääsevät yhdessä taiteilijan kanssa suunnittelemaan, valitsemaan kierrätysmateriaalin ja myös toteuttamaan teoksen. Yhdessä pohditaan, millaisen tarinan teos kertoo sekä miten teosta hyödynnetään vaikka pa kylän markkinoinnissa.

Samalla taiteen keinoin nostetaan esiin ajankohtaisia jäteasioita ja kierrätyksen merkitystä. Miten voidaan hyödyntää tarpeettomaksi jäänyttä tavaraa ja ainetta? Mitä kulutamme, mitä käytämme loppuun ja mitä heitämme pois? Samalla pohditaan, voisiko omaa kulu-
tusta vähentää.

Vuoden 2023 aikana yhteisöllistä kierrätystaidetta tehtiin viidellä pohjoiskarjalaisella kylällä. Hanke sai rahoituksen Taiteen edistämiskeskuselta ja sen toteutuksesta vastasi Maaseudun Sivistysliitto yhdessä mukana olevien kylien kanssa. ●

**Bongaa teokset
kylätaide.fi
-sivuilta!**

Käpylehmiä ja muita mukavia otuksia

Käpyjä ja oksia. Niistä on perinteiset käpylehmät tehty. Entä jos mukaan lisätään vähän lampaanvillaa, marjoja, lehtiä, eri kasveja? Esiin voi kuoriutua mitä erilaisimpia metsän öttiäisiä, lampaita ja mitä vain mielikuvitus tuottaa. Mitä sinä keksit kerätä ja mitä niistä syntyy!

Ympäristöperinnettä ja kädentaitoja

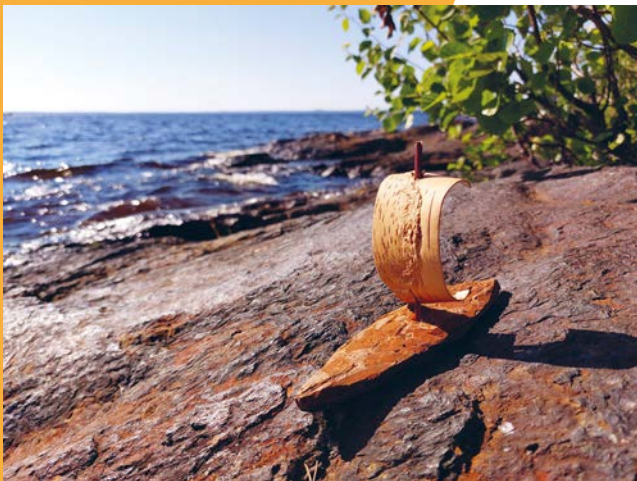
🐦 TEKSTI **TANJA AIRAKSINEN** KUVAT **TANJA AIRAKSINEN, KATARIINA NISKANEN, MOHAMMAD MOHAMMADZADEH**

Millä leikittiin ennen muovileluja? Mitä raaka-aineita käytettiin perinteisissä koristeissa? Luonnon omaa aarreaittaa on osattu käyttää niin käsityöissä kuin vaikka leikeissä. Ympäristöperinne tarjoaa luonnonmukaisia kädentaitoja ja raaka-aineita. Kokeile mihin luonnonmateriaalit taipuvat, ja kokoa oma porukka yhdessä askartelemaan.

Tyylikästä tuohta

Tuohesta on paljon muuhunkin kuin sytykkeeksi. Perinteisen tuohisormuksen punonta on hauskaa opetella porukalla. Materiaaliksi riittää kapea pätkä ohennettua tuohta. Kaunis tuohi sopii myös sellaisenaan koristeeksi. Leikkaa tuohesta tähtiä ja sydämiä, lisää muutama puuhelmi lankaan leikatun kuvion kanssa, ja ripusta koriste vaikkapa joulukuuseen. Innokkaimmat voivat perehtyvät yhdessä tuohenpunontaan omalla kurssillaan.

Laske kaarnavene laineille

Perinteinen kaarnalaiva vuollaan palasta männyn paksua kuorta eli kaarnaa, mastoksi laitetaan puukeppi ja purjeeksi ohut palanen tuohta tai suurempi puun lehti. Kerää maahan pudonneita kaarnapaloja, tuohta ja oksia tai kysy metsänomistajalta laiva-ainekset. Veistele kaarna laivan muotoon, aseta masto ja purje paikoilleen. Laske valmis vene vesille. Kaunis kaarnavene sopii myös koristeeksi ikkunalaudalle tai vaikka ripustettavaksi joulukuuseen.

Ja muistakaa myös msl.fi/koulutustuki

VINKKI

Kerätkää materiaaleja yhdessä kylällä/yhdistyksessä, ja pitäkää perinneaskartelu ja -käsityökurssseja.

Niityn kukat kimpuksi

Keväällä perustetaan yhdessä kukkaniitty; käännetään ja kylvetään. Kesä seurataan niityn puhkeamista kukkaan. Kukkaloistosta on iloa niin pörriäisille kuin katsojillekin. Katselun lisäksi kukkasatoa voidaan hyödyntää kauniissa kimpuissa. Löytyykö sinun kylältäsi viherpeukalo, joka voisi opastaa muitakin kukkasidonnassa? Pitäkää yhteinen kukkiensidontapäivä, ja korjatkaa satoa myös sisälle iloksi. Tämä yhteinen puuha sopii hyvin sadonkorjuutapahtumaan ohjelmanumeroksi tai jonkin kyläjuhlan alla, koristelut hoituvat samalla. ●

Aiemmin ilmestynyt Hiiliviisaus-lehti kertoo lisää ympäristötiimin toimista. Lehdessä on aiheina mm. kylätalojen energiakulutus, pienpuurakentaminen, aurinkosähkö, itsetehdy aurinkolämpökeräin, biohiili, yhteisöpuutarhat, hävikkiruoka sekä bokashi.

Katso

<https://msl.fi/hiiliviisaus-lehti/>

**MAASEUDUN
SIVISTYSLIIITTO**

Maaseudun Sivistysliiton ympäristötyöt jatkuvat aktiivisena yhteistyönä monen eri toimijan kanssa. Kysyntää ja tarvetta on, kylät ja maaseudun toimijat ovat kiinnostuneita. Pääteemoina ovat kestävä kehitys, ympäristöjen suunnittelu ja kunnostus sekä luonnon monimuotoisuuden edistäminen osana kylätoimintaa.

**Jos arjen ympäristöteot
kiinnostavat kyläsi, ota yhteyttä:**
timo.reko@msl.fi

LEADER
**Nouseva
Rannikkoseutu**

**Pohjois-Karjala
Maakuntaliitto**

LEADER
Vaara-Karjala

LEADER
Oulujärvi

Keski-Suomen Kylät

**Pohjois-Karjalan
maaseutupalvelut**

@maaseudunsivistysliitto
@mslymparisto
#maaseudunsivistysliitto
#mslymparisto
#arkinuukailu